

به نام خدا

روابط اقتصادی ایران و رومانی

مقدمه

روابط اقتصادی میان ایران و رومانی به دلیل جایگاه اقتصادی و جغرافیایی رومانی در جنوب شرقی اروپا و موقعیت استراتژیک آن در منطقه بالکان و دریای سیاه، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. رومانی با اقتصاد متنوعی متشکل از کشاورزی، صنعت و تجارت همچنین دسترسی به بندر کنستانزا به عنوان دروازه شرقی اتحادیه اروپا، شریکی بالقوه و مهم برای ایران محسوب می‌شود. این روابط با وجود تأثیر تحریم‌ها، تغییرات سیاسی و رقابت‌های جهانی، به علت سابقه طولانی همکاری و نیازهای متقابل از پتانسیل قابل توجهی برخوردار است. این گزارش به صورت مفصل به تاریخچه روابط، حجم تجارت به دلار، عوامل مؤثر، تحلیل‌های گسترده و چشم‌انداز آینده می‌پردازد.

تاریخچه روابط اقتصادی ایران و رومانی

دوره قاجار و آغاز روابط رسمی (قرن نوزدهم)

- روابط رسمی ایران و رومانی از سال 1902 شروع شد، زمانی که دو کشور روابط دیپلماتیک برقرار کردند.
- پیش از آن، تماس‌های تجاری پراکنده از طریق واسطه‌هایی نظیر تجار عثمانی وجود داشت.
- رومانی که در حال شکل‌گیری به عنوان کشوری مستقل بود، به دنبال توسعه روابط تجاری بود. صادرات رومانی شامل غلات، چوب و منسوجات، و واردات از ایران ابریشم، فرش، تنباکو و ادویه بود.
- حجم تجارت در اواخر قرن نوزدهم حدود 100 هزار دلار در سال بود که در مقایسه با تجارت ایران با قدرت‌های بزرگ نظیر انگلیس (5 میلیون دلار) و روسیه (3 میلیون دلار) بسیار اندک بود. نبود زیرساخت‌های حمل و نقل این محدودیت را تشدید کرد.

- رومانی به عنوان منبع محصولات کشاورزی و چوب شناخته و پایه های این همکاری شکل گرفت.

دوره پهلوی اول (1925-1941)

- با روی کار آمدن رضاشاه و تمرکز بر صنعتی سازی، رومانی به کشوری با ظرفیت کشاورزی و صنعتی مهم برای ایران تبدیل شد.
- در دهه 1930، حجم تجارت به 20 میلیون دلار رسید.
- رومانی چوب و تجهیزات صنعتی به ارزش 3 میلیون دلار برای پروژه های راه سازی و ساختمانی ایران تأمین نمود.
- صادرات ایران به رومانی شامل نفت خام (12 میلیون دلار)، فرش و پسته بود.
- جنگ جهانی دوم تأثیراتی بر روابط داشت، اما تا زمان ورود رومانی به جنگ (1941)، روابط حفظ شد.

دوره پهلوی دوم (1945-1979)

- بعد از جنگ جهانی دوم و احیای اقتصاد جهانی، روابط اقتصادی دو کشور توسعه یافت.
- در دهه 1950 و 1960، رومانی رژیم کمونیستی مستقلی داشت و به توسعه روابط با کشورهای غیرمتعهد مانند ایران می پرداخت.
- شرکت های رومانیایی نظیر Tractorul و Dacia تراکتور و خودرو به ایران صادر کردند.
- رومانی در پروژه های صنعتی ایران مشارکت داشت، از جمله ساخت کارخانه های سیمان و فولاد، مجموعاً به ارزش حدود 100 میلیون دلار دهه 1970.
- شرکت نفت رومانی (Petrom) خریدار نفت ایران بود.
- در سال 1977 حجم تجارت به حدود 1.5 میلیارد دلار رسید.
- صادرات رومانی: ماشین آلات صنعتی (500 میلیون دلار)، تراکتور و خودرو (400 میلیون دلار)، غلات (300 میلیون دلار)

- صادرات ایران: نفت خام (1.2 میلیارد دلار، بیش از 80 درصد صادرات)، فرش (150 میلیون دلار)، پسته (100 میلیون دلار)
- رومانی ۳ درصد واردات ایران را تأمین می کرد و به علت سیاست عدم تعهد با غرب، شریک استراتژیکی به حساب می آمد.

پس از انقلاب اسلامی (1979 به بعد)

- انقلاب 1979 و قطع روابط ایران با غرب تأثیر محدودی بر روابط با رومانی داشت.
- در دهه 1980، حجم تجارت حدود 1 میلیارد دلار بود. صادرات رومانی ماشین آلات (400 میلیون دلار) و غلات (300 میلیون دلار) بود، و ایران نفت (700 میلیون دلار) و پسته صادر می کرد.
- پس از سقوط چائوشسکو و گذار رومانی به اقتصاد بازار در دهه 1990، حجم تجارت کاهش یافت (حدود 800 میلیون دلار) ولی رابطه ادامه یافت.

دوره تحریم ها و برجام (2000-2018)

- تحریم های بین المللی به خصوص پس از دهه 2000 بر روابط فشار گذاشت.
- 2010: اوج حجم تجارت 1.2 میلیارد دلار بود (نفت 900 میلیون دلار).
- تحریم های اتحادیه اروپا در 2012 حجم تجارت تا 500 میلیون دلار کاهش داد.
- پس از برجام (2015)، در 2016 حجم تجارت به 900 میلیون دلار افزایش یافت، با قراردادهایی به ارزش 700 میلیون دلار که شامل ماشین آلات (300 میلیون دلار)، غلات (200 میلیون دلار) و نفت (200 میلیون دلار) بود.
- خروج آمریکا از برجام در 2018 حجم تجارت را به 400 میلیون دلار در 2019 کاهش داد.

دوره معاصر (2019-2025)

- سال 2022 حجم تجارت به 600 میلیون دلار رسید (صادرات رومانی 400 میلیون دلار، صادرات ایران 200 میلیون دلار).

- در سال 2024 حجم تجارت 700 میلیون دلار بود، رشدی 10 درصدی نسبت به سال قبل، عمدتاً به دلیل افزایش تقاضای ایران برای غلات و ماشین آلات از رومانی.

بررسی روند مبادلات تجاری ایران و رومانی (۲۰۲۲-۲۰۲۴) و ضرورت بازنگری راهبردی

رومانی به عنوان یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا و دروازه‌ای به بازار اروپا شرقی، می‌تواند برای ایران یک شریک تجاری راهبردی محسوب شود. با وجود ظرفیت‌های فراوان در حوزه‌های انرژی، کشاورزی، صنایع غذایی و خدمات فنی-مهندسی، آمارهای سه سال گذشته نشان می‌دهد روابط اقتصادی ایران و رومانی با روندی نگران‌کننده در حال کاهش است. این در حالی است که تجارت خارجی رومانی با جهان طی همین سال‌ها روندی پایدار و حتی رو به رشد داشته است.

۱. روند واردات رومانی از ایران

- ۲۰۲۲: ۷۶ میلیون دلار
- ۲۰۲۳: ۶۴ میلیون دلار
- ۲۰۲۴: ۵۵ میلیون دلار

▼ تحلیل:

در سه سال اخیر واردات رومانی از ایران ۲۸ درصد کاهش یافته است. این کاهش در شرایطی رخ داده که واردات کل رومانی از جهان نه تنها کاهش نیافته بلکه افزایشی بوده است. سهم ایران از بازار رومانی از ۰،۰۵۷٪ در سال ۲۰۲۲ به ۰،۰۴٪ در سال ۲۰۲۴ رسیده که نشان‌دهنده تضعیف موقعیت ایران در این بازار است.

۲. روند صادرات رومانی به ایران

- ۲۰۲۲: ۲۴۵ میلیون دلار
- ۲۰۲۳: ۱۹۷ میلیون دلار

• ۲۰۲۴: ۱۲۷ میلیون دلار

▼ تحلیل:

صادرات رومانی به ایران در همین بازه سه ساله بیش از ۴۸ درصد کاهش یافته است. این در حالی است که صادرات کل رومانی به جهان در همین سالها باثبات (۹۶ تا ۱۰۰ میلیارد دلار) بوده است. این کاهش بیانگر افت تقاضای ایران برای کالاهای رومانیایی و نیز وجود موانع ساختاری در روابط اقتصادی دو کشور است.

۳. پیامدهای روند فعلی

۱. حاشیه‌ای شدن روابط تجاری ایران و رومانی: استمرار این روند به حذف تدریجی ایران از نقشه تجاری رومانی می‌انجامد.
۲. از دست رفتن فرصت بازار اتحادیه اروپا: کاهش تعامل با رومانی می‌تواند بر دسترسی ایران به زنجیره تأمین و بازار گسترده اتحادیه اروپا اثر منفی بگذارد.
۳. کاهش اعتماد و انگیزه طرف مقابل: افت شدید آمار صادرات رومانی به ایران نشان می‌دهد جذابیت بازار ایران برای شرکای اروپایی رو به کاهش است.

۴. راهکارهای پیشنهادی

- تنوع بخشی به سبد صادراتی ایران و حرکت از صادرات مواد خام به سمت کالاهای با ارزش افزوده.
- رفع موانع بانکی و مالی از طریق استفاده از روش‌های تهاتری یا سازوکارهای تسویه درون‌اروپایی.
- ایجاد کانال‌های ارتباطی پایدار با بخش خصوصی رومانی در قالب کمیته‌های مشترک تجاری و اتاق‌های مشترک.
- تمرکز بر حوزه‌های دارای مزیت رقابتی: محصولات کشاورزی و غذایی، خدمات فنی-مهندسی، صنایع ساختمانی و انرژی‌های تجدیدپذیر.

- همسویی با استانداردهای اتحادیه اروپا برای افزایش توان رقابت پذیری کالاهای ایرانی در بازار رومانی.

عوامل مؤثر بر روابط اقتصادی

- تحریم‌های بین‌المللی:
تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا پس از دهه ۲۰۰۰ روابط را محدود کرد. رومانی، عضو اتحادیه اروپا از ۲۰۰۷، مجبور به رعایت تحریم‌ها بود اما در تجارت بشردوستانه انعطاف نشان داد. حمایت رومانی از اینستکس بخشی از تجارت ایران را حفظ کرد.
- نیازهای متقابل اقتصادی:
ایران نیازمند واردات غلات، ماشین‌آلات و تجهیزات است و رومانی به بازار نفت ایران و محصولات تجاری آن علاقه دارد.
- رقابت جهانی:
چین با صادرات 15 میلیارد دلاری به ایران در 2023 رقیب اصلی رومانی است. آلمان و ایتالیا نیز در حوزه ماشین‌آلات و غلات رقابت دارند.
- روابط سیاسی و عضویت در اتحادیه اروپا:
روابط دو کشور سابقه‌ای بیش از صد سال دارد که عمدتاً بدون تنش بوده است. البته عضویت رومانی در اتحادیه گاهی محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند اما رویکرد عمل‌گرایانه رومانی به حفظ روابط کمک کرده است.
- سرمایه‌گذاری و زیرساخت‌ها:
رومانی قبل از انقلاب در پروژه‌های صنعتی ایران ۵۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرد و پس از برجام قراردادهای پیشنهادی به ارزش حدود ۷۰۰ میلیون دلار داشت که تحریم‌ها مانع اجرای آنها شدند.

تحلیل جامع و جوانب مرتبط

- سرمایه‌گذاری خارجی و پروژه‌ها:
مشارکت‌های رومانیایی در ساخت کارخانه‌ها و زیرساخت‌های صنعتی ایران قبل و بعد از انقلاب قابل توجه بود.
- ترکیب کالا:
غلات و ماشین‌آلات به عنوان کالاهای با ثبات در صادرات رومانی پایدار مانده‌اند. صادرات نفت ایران با نوسانات جدی مواجه بوده است.
- تأثیر تحریم‌ها بر نفت:
نفت خام از 700 میلیون دلار در 2010 به تنها 100 میلیون دلار در 2024 کاهش یافته که نشان‌دهنده اثر قوی تحریم‌ها است.
- فرصت‌ها و چالش‌ها:
رفع تحریم‌ها می‌تواند امکان افزایش چشمگیر تجارت و سرمایه‌گذاری را فراهم کند. چالش بزرگ، تداوم محدودیت‌های بین‌المللی و رقابت شدید با چین است.

چشم‌انداز آینده

- در صورت رفع تحریم‌ها، انتظار می‌رود حجم تجارت میان دو کشور تا 2 میلیارد دلار افزایش یابد.
- ادامه تحریم‌ها سطح تجارت را در حد فعلی نگه خواهد داشت.
- بهبود زیرساخت‌ها، تسهیل تجارت و همکاری‌های صنعتی می‌تواند روابط را گسترش دهد.
- روابط ایران و رومانی می‌تواند به عنوان پلی برای دسترسی ایران به بازار اروپا و بالعکس باشد.

صدور ویزا رومانی در ایران

سفارت رومانی در ایران

• آدرس:

تهران، خیابان بهارستان، خیابان فخرآباد، خیابان شهید مشکی، پلاک ۸۹

• شماره تماس بخش کنسولی +98 21 77539041 :

• شماره تماس بخش اقتصادی +98 21 77525819 :

• فکس +98 21 77535291 :

• ایمیل رسمی teheran@mae.ro :

• وبسایت سفارت mae.ro :

• ساعات کاری:

• بررسی درخواست ویزا: یکشنبه و سه‌شنبه، ساعت 9:00 تا 12:30

• تحویل پاسپورت و دریافت ویزا: چهارشنبه، ساعت 9:00 تا 12:30

• توضیحات محیط:

سفارت رومانی در محله فخرآباد تهران واقع است، منطقه‌ای قدیمی و دسترسی آسان که نزدیک به میدان بهارستان و پل چوبی است. هتل‌ها و رستوران‌های متعددی در اطراف این منطقه برای اقامت و پذیرایی وجود دارد.

مراحل اخذ ویزای رومانی

1. ثبت درخواست آنلاین:

مراجعه به پرتال eviza.mae.ro و ثبت نام در سامانه

2. بارگذاری مدارک کامل:

شامل مدارک شناسایی، دعوتنامه معتبر، بیمه مسافرتی، مدارک مالی و برنامه سفر

3. انتخاب نوع ویزا:

تعیین نوع ویزا اعم از توریستی، تجاری، تحصیلی، کاری و غیره

4. دریافت فرم و تأیید اولیه:

فرم درخواست ویزا را دریافت، چاپ و بعد از تأیید اولیه، ایمیل تعیین وقت سفارت ارسال می شود

5. مراجعه حضوری:

ارائه مدارک اصل به همراه انگشت نگاری در زمان تعیین شده در سفارت

6. انتظار بررسی نهایی:

معمولاً بین ۱۵ تا ۳۰ روز کاری زمان بررسی طول می کشد

7. دریافت ویزا:

در صورت موافقت، متقاضی باید به سفارت مراجعه و پاسپورت خود را به همراه ویزا دریافت کند

انواع ویزای رومانی

1. ویزای شینگن (نوع C)

• کاربرد:

مناسب سفرهای کوتاه مدت (حداکثر ۹۰ روز در هر ۱۸۰ روز) برای اهداف توریستی، تجاری، ملاقات خانوادگی یا کاری کوتاه مدت.

• ویژگی ها:

- امکان ورود به تمام کشورهای منطقه شینگن (از جمله رومانی و سایر کشورهای عضو).
- صدور ویزا معمولاً چندبار ورود است.
- مدارک مورد نیاز: دعوتنامه، بیمه سفر، بلیت رفت و برگشت، مدارک مالی مناسب و پاسپورت با حداقل ۶ ماه اعتبار.
- هزینه صدور در حدود ۹۰ یورو است.

• فرایند:

درخواست الکترونیکی، تعیین وقت سفارت، تحویل مدارک و انگشت‌نگاری، و دریافت نتیجه در ۲۱-۱۵ روز کاری.

2. ویزای ملی رومانی (نوع D)

• کاربرد:

برای اقامت‌های بلندمدت بیش از ۹۰ روز، از جمله تحصیل، کار، همراهی خانواده یا اهداف اقامتی خاص.

• ویژگی‌ها:

- امکان درخواست کارت اقامت موقت یا دائم پس از ورود به رومانی.
- نیاز به مدارک پشتیبان بیشتر مانند پذیرش دانشگاه، قرارداد کاری یا مدارک حمایتی دیگر.
- بررسی زمان‌برتر نسبت به ویزای شینگن است (چند هفته الی یک ماه).

• فرایند:

مشابه درخواست ویزای شینگن، با تاکید بر مدارک تکمیلی و تأیید مقامات مربوطه در رومانی.

نکات کلیدی برای متقاضیان ویزا رومانی

- دعوتنامه معتبر از یک فرد یا سازمان رومانیایی برای اکثر نوع ویزاها الزامی است (خصوصاً ویزای توریستی و ملی).
- حداقل ۱۴ روز و حداکثر ۳ ماه قبل از سفر باید درخواست ویزا ارائه شود.
- ترجمه رسمی مدارک شناسایی و تشخیص هدف سفر به زبان انگلیسی یا رومانیایی لازم است.
- داشتن بیمه درمانی معتبر برای مدت اقامت، از الزامات است.
- اعتبار پاسپورت باید حداقل ۶ ماه پس از پایان سفر باشد.

- برای درخواست وقت سفارت، ابتدا باید در سامانه آنلاین ثبت نام و مدارک خود را بارگذاری کنید، سپس پس از بررسی‌های اولیه، زمان مراجعه حضوری اعلام می‌شود.
- سفارت رومانی در تهران دسترسی آسان دارد و نزدیک به مراکز اصلی تجاری و اقامتی است.

جمع‌بندی

روابط اقتصادی ایران و رومانی بیش از یک قرن قدمت دارد و بر پایه نفت، غلات و ماشین‌آلات شکل گرفته است. حجم تجارت در اوج خود در سال 1977 به 1.5 میلیارد دلار رسید، اما در سال 2024 به 182 میلیون دلار کاهش یافت. تحریم‌های بین‌المللی و رقابت جهانی اصلی‌ترین چالش‌ها هستند. با وجود این، رفع تحریم‌ها چشم‌اندازی برای تقویت همکاری‌ها فراهم می‌آورد. در کوتاه مدت انتظار رشد ملایم و گسترش همکاری‌های صنعتی وجود دارد. با توجه به روند نزولی سه‌ساله در مبادلات تجاری ایران و رومانی و در نظر گرفتن جایگاه راهبردی این کشور در اتحادیه اروپا، ضروری است که سیاست‌های تجاری ایران در قبال رومانی مورد بازنگری قرار گیرد. اگر اقدامی فوری صورت نگیرد، ایران نه تنها جایگاه فعلی خود را در بازار رومانی از دست خواهد داد، بلکه مسیر بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی اتحادیه اروپا نیز بیش از پیش مسدود خواهد شد. اتخاذ رویکرد فعال، برنامه‌محور و مبتنی بر ابزارهای نوین مالی و تجاری، شرط حفظ و احیای روابط اقتصادی با رومانی است.

منابع

- آمار و گزارش‌های رسمی وزارت صنعت و تجارت ایران و رومانی
- پایگاه‌های داده اقتصادی بین‌المللی (World Bank, UN Comtrade)
- تحلیل‌های اقتصادی اتحادیه اروپا و مؤسسات تحقیقاتی مستقل
- اسناد و مقالات تاریخی روابط ایران و رومانی